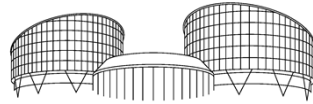

ΕΠΙΣΗΜΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ TRADUCTION OFFICIELLE
OFFICIAL TRANSLATION

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

Νο.Φ09222/7563

ΤΜΗΜΑ ΠΡΩΤΟ

**ΥΠΟΘΕΣΗ: ΙΣΤΙΟΠΛΟΪΚΟΣ ΌΜΙΛΟΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ «Η
ΚΕΛΥΦΟΣ» ΚΑΤΑ ΕΛΛΑΔΑΣ**

(Προσφυγές αρ.6978/18 και 8547/18)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

21 Νοεμβρίου 2019

*Η παρούσα απόφαση θα καταστεί οριστική σύμφωνα με τους
όρους που προβλέπονται από το άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης
Μπορεί να υποστεί διορθώσεις τύπου.*

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ, ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ –ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΗ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ – REPUBLIQUE HELLENIQUE, MINISTERE DES AFFAIRES
ETRANGERES-SERVICE DE TRADUCTIONS -HELLENIC REPUBLIC, MINISTRY
OF FOREIGN AFFAIRS -TRANSLATION SERVICE

2/8/2023

**ΥΠΟΘΕΣΗ: ΙΣΤΙΟΠΛΟΪΚΟΣ Όμιλος Χαλκιδικής «Η
Κέλυφος» ΚΑΤΑ ΕΛΛΑΔΑΣ,**

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (πρώτο τμήμα),
συνεδριάζοντας σε Συμβούλιο αποτελούμενο από τους:

Ksenija Turković, *πρόεδρος*,

Linos-Alexandre Sicilianos,

Aleš Pejchal,

Armen Harutyunyan,

Pere Pastor Vilanova,

Tim Eicke,

Raffaele Sabato, *δικαστές*,

Και από την Renata Degener, *βοηθός γραμματέας Τμήματος*,

Αφού διασκέφθηκε σε συμβούλιο την 22 Οκτωβρίου 2019,

Εκδίδει την πιο κάτω απόφαση, η οποία ελήφθη την ημερομηνία αυτή:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση προέκυψε μετά από δυο προσφυγές (Αρ.º 6978/18 και Αρ.º 8547/18) που στρέφονται κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας και έχουν υποβληθεί από τον Ιστιοπλοϊκό Όμιλο Χαλκιδικής «Η Κέλυφος» (πρώτος προσφεύγων) και τον κ. Δημήτριο Παπαφιλίππου (δεύτερος προσφεύγων) ενώπιον του Δικαστηρίου την Τετάρτη, 31 Ιανουαρίου 2018 και Δευτέρα, 12 Φεβρουαρίου 2018 αντίστοιχα, δυνάμει του άρθρου 34 της Σύμβασης περί ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών («Η Σύμβαση»).

2. Οι προσφεύγοντες εκπροσωπήθηκαν από τον δεύτερο προσφεύγοντα, τον κ. Δ.Παπαφιλίππου, Δικηγόρο Θεσσαλονίκης. Η Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπήθηκε από την απεσταλμένη του αντιπροσώπου της, την κυρία Γ.Παπαδάκη, πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

3. Οι προσφεύγοντες ισχυρίστηκαν ειδικά μια παραβίαση του άρθρου 6 παρ.1 (δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο) της Σύμβασης.

4. Την 23 Αυγούστου 2018, οι αιτιάσεις σχετικά με το άρθρο 6 παρ.1 της Σύμβασης κοινοποιήθηκαν στην Κυβέρνηση και οι προσφυγές κηρύχθηκαν

απαράδεκτες κατά τα λοιπά σύμφωνα με το άρθρο 54 παρ.3 του κανονισμού του Δικαστηρίου.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

I. ΟΙ ΠΕΡΙΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

5. Ο πρώτος προσφεύγων, ο Ιστιοπλοϊκός Όμιλος Χαλκιδικής «Η Κέλυφος», είναι μια ομάδα ιδιοκτητών σκαφών που νοικιάζουν αγκυροβόλια στη μαρίνα Πόρτο Καρράς στη Σιθωνία (Χαλκιδική). Σύμφωνα με το άρθρο 2 του καταστατικού του, ο σκοπός του Ομίλου είναι η προστασία των δικαιωμάτων των μελών του με κάθε μέσον και υπό οποιαδήποτε μορφή. Ειδικότερα, ο σκοπός του Ομίλου είναι: α) η προστασία και η υπεράσπιση των δικαιωμάτων των μελών ενώπιον των αρχών και των Δικαστηρίων σε περίπτωση που πρέπει να ρυθμιστούν υποθέσεις ή πρέπει να ασκηθούν ένδικα μέσα, και στην περίπτωση αυτή, η προστασία πρέπει να εκδηλωθεί με κάθε νόμιμο μέσο, β) κάθε είδος συνεργασίας ανάμεσα στα μέλη και στους δημόσιους ή ιδιωτικούς οργανισμούς, γ) η οργάνωση εκδηλώσεων και η συμμετοχή σε αυτές, η παραγωγή εντύπων και οπτικοακουστικού υλικού, δ) η οργάνωση και η συμμετοχή σε κάθε δράση σχετικά με το περιβάλλον και την θάλασσα, ε) η βελτίωση των συνθηκών πρόσδεσης και η προστασία του θαλασσινού περιβάλλοντος.

6. Ο δεύτερος προσφεύγων ο κ. Δ. Παπαφιλίππου, είναι ιδιοκτήτης σκάφους, μέλος του ιστιοπλοϊκού σωματείου και Πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου, καθώς και νόμιμος εκπρόσωπός του.

A. ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

7. Τα μέλη του πρώτου προσφεύγοντα πλήρωναν τέλη πρόσδεσης και ελλιμενισμού στην Εταιρεία «μαρίνα Πόρτο Καρράς» η οποία εμφανιζόταν ως διαχειρίστρια εταιρεία της μαρίνας. Το 2010, η εταιρεία διαχείρισης της μαρίνας αύξησε σημαντικά τα τέλη πρόσδεσης και ελλιμενισμού στους ιδιοκτήτες σκαφών. Σύμφωνα με τους προσφεύγοντες, η ανώνυμη εταιρεία δεν είχε το δικαίωμα να καθορίσει και να εισπράξει τέλη πρόσδεσης και

ελλιμενισμού. Πράγματι, μόνο το Δημόσιο, ως ιδιοκτήτης των λιμένων όλης της χώρας, είχε το δικαίωμα να εκμεταλλευτεί μαρίνες ή να αναθέσει τη διοίκησή τους σε τρίτους, μέσω νόμιμης διαδικασίας, και στην προκειμένη περίπτωση, η Εταιρεία «μαρίνα Πόρτο Καρράς» δεν είχε λάβει καμία αρμοδιότητα στην κατεύθυνση αυτή.

8. Το ποσό των τελών πρόσδεσης και ελλιμενισμού σε κάθε λιμένα είχε προσδιοριστεί με ετήσιο τιμοκατάλογο τον οποίο ο νόμιμος διαχειριστής του λιμένα κατέθετε στο υπουργείο Τουρισμού για έγκριση. Η απόφαση έγκρισης του υπουργείου ήταν έγκυρη για ορισμένη περίοδο, την οποία όριζε και δέσμευε τον διαχειριστή του λιμένα και τους ιδιοκτήτες των σκαφών. Η εγκυρότητά του λάμβανε τέλος με την υιοθέτηση νέας απόφασης με την οποία τα τέλη πρόσδεσης και ελλιμενισμού μπορούσαν να τροποποιηθούν.

9. Σε μη προσδιορισμένη ημερομηνία, η Εταιρεία «μαρίνα Πόρτο Καρράς» είχε υποβάλλει τιμοκατάλογο που είχε εγκριθεί με απόφαση n° 14004/2009 του υπουργείου Τουρισμού της 29 Ιουλίου 2009 και ίσχυε μέχρι την 31 Δεκεμβρίου 2009 (απόφαση ληφθείσα βάσει του άρθρου 31 του νόμου n° 2160/1993). Στη συνέχεια, υπέβαλε καινούργιο κατάλογο που εγκρίθηκε την 6 Αυγούστου 2010 με την υπουργική απόφαση n° 9051/2010 (η οποία επίσης λήφθηκε βάσει του άρθρου 31 του Νόμου n° 2160/1993) και ίσχυε για τα έτη 2010 και 2011. Ο νέος κατάλογος προέβλεπε μεγαλύτερο ποσό για τέλη πρόσδεσης και ελλιμενισμού από εκείνο του 2009.

Β. Οι διαδικασίες που εισήχθησαν από τον Ναυτικό Όμιλο ενώπιον του Συμβούλιο της Επικρατείας.

10. Στις 27 Οκτωβρίου 2012, βάσει του άρθρου 2 του Καταστατικού του, ο ναυτικός όμιλος προσέφυγε στο Συμβούλιο της Επικρατείας για την ακύρωση των υπουργικών αποφάσεων Αρ. 14004/2009 και αρ.9051/2010. Υποστήριζε ότι οι αποφάσεις αυτές ήταν άκυρες αφού ενέκριναν τιμοκαταλόγους που είχαν καθοριστεί από εταιρεία η οποία δεν ήταν ούτε ιδιοκτήτρια ούτε νόμιμη διαχειρίστρια της μαρίνας. Ισχυρίστηκε ότι η Εταιρεία «μαρίνα Πόρτο Καρράς» εισέπραττε τώρα και χρόνια τέλη πρόσδεσης και ελλιμενισμού ενώ δεν είχε συνάψει καμία σχετική σύμβαση

με το Δημόσιο και δεν μπορούσε να αντλήσει κάποια σχετική αρμοδιότητα εκ του νόμου.

11. Η συνεδρίαση η οποία καθορίστηκε αρχικά για την 11 Μαΐου 2011 αναβλήθηκε λόγω αποχής των δικηγόρων (ακ.παρ.22).

12. Το 2012, η Εταιρεία «μαρίνα Πόρτο Καρράς» κατέθεσε νέο τιμοκατάλογο, αυξάνοντας ακόμα περισσότερο τα τέλη πρόσδεσης και ελλιμενισμού. Ο υπουργός Τουρισμού ενέκρινε τον κατάλογο αυτό με την απόφαση n° 6866/2012 της 3 Μαΐου 2012 (ληφθείσα βάσει του άρθρου 31 του νόμου n° 2160/1993), η οποία υιοθετήθηκε σε αντικατάσταση της απόφασης n° 9051/2010. Η εγκυρότητα της απόφασης n° 6866/2012 έληγε την 31 Δεκεμβρίου 2012.

13. Την 3η Ιουλίου 2012, ο Ναυτικός Όμιλος προσέφυγε ξανά στο Συμβούλιο της Επικρατείας για την ακύρωση της απόφασης n° 6866/2012. Για να αποφευχθεί η (κατάργηση της δίκης) όπως συνέβη κατά την πρώτη διαδικασία της 27 Οκτωβρίου 2010 λόγω της υιοθέτησης της νέας υπουργικής απόφασης σε αντικατάσταση της απόφασης n° 98051/2010, ο Ναυτικός Όμιλος εξέφρασε ρητά το συμφέρον του για την συνέχεια της διαδικασίας αυτής (άρθρο 32 § 3 του διατάγματος n° 18/1989 – παρ.34 ως έπεται).

14. Την 17 Σεπτεμβρίου 2012, ο Ναυτικός Όμιλος υπέβαλε ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας αίτημα με το οποίο ζητούσε τον καθορισμό κατά προτεραιότητα, πριν την 31 Δεκεμβρίου 2012, της συνεδρίασης σχετικά με την προσφυγή της 3ης Ιουλίου 2012

15. Η συνεδρίαση η οποία καθορίστηκε αρχικά για την 5 Δεκεμβρίου 2012 αναβλήθηκε αυτεπαγγέλτως (ακ.παρ.22).

16. Πριν το τέλος του 2012, η Εταιρεία «μαρίνα Πόρτο Καρράς» υπέβαλε νέο τιμοκατάλογο, αυξάνοντας ακόμα περισσότερο τα τέλη πρόσδεσης και ελλιμενισμού. Ο υπουργός Τουρισμού ενέκρινε τον κατάλογο αυτό με την απόφαση n° 18268/2012 της 27 Δεκεμβρίου 2012 (ληφθείσα βάσει του άρθρου 31 του νόμου n° 2160/1993), η οποία αντικατέστησε την απόφαση n° 6866/2012. Η εγκυρότητα της νέας απόφασης έληγε την 31 Δεκεμβρίου 2014.

17. Για να αποφευχθεί η κατάργηση της δίκης όπως συνέβη κατά την πρώτη διαδικασία της 27 Οκτωβρίου 2010 λόγω της υιοθέτησης της νέας υπουργικής απόφασης σε αντικατάσταση της προσβληθείσας απόφασης στο πλαίσιο της δεύτερης διαδικασίας, ο Ναυτικός Όμιλος εξέφρασε εγγράφως το συμφέρον του για την συνέχιση της δεύτερης διαδικασίας βάσει του άρθρου 32 § 3 του διατάγματος n° 18/1989.

18. Την 8 Αυγούστου 2013, ο νόμος n° 4179/2013 (άρθρο 11 § 4) κατάργησε την υποχρέωση να εγκριθούν οι τιμοκατάλογοι με υπουργική απόφαση και καθιέρωσε την απλή κοινοποίηση αυτών των καταλόγων στο υπουργείο Τουρισμού. Στη συνέχεια, το 2014, ο νόμος n° 4254/2014 (άρθρο 1 § 6, εδάφιο F, 6 b)) ακύρωσε κάθε υποχρέωση κοινοποίησης και εγκρίσεως των τιμοκαταλόγων από το υπουργείο Τουρισμού. Η επεξηγηματική έκθεση αυτού του νόμου διευκρίνιζε ότι οι διατάξεις σχετικές με την κοινοποίηση των ποσών των τελών πρόσδεσης στο υπουργείο και η έγκρισή τους έπρεπε να καταργηθούν επειδή ενίσχυαν την δυσκαμψία των τιμών, δεν επέτρεπαν την αυξομείωσή τους, και έθιγαν την ανταγωνιστικότητα.

19. Την 24 Νοεμβρίου 2014, ο πρώτος προσφεύγων κατέθεσε έγγραφη αίτηση συνέχισης της διαδικασίας που αφορούσε την δεύτερη αίτηση ακύρωσης της 3ης Ιουλίου 2012, βάσει των παρ.2 και 3 του άρθρου 32 του διατάγματος n° 18/1989. Υπό το πρίσμα της παρ.2 του άρθρου 32 του εν λόγω διατάγματος, ο Ναυτικός Όμιλος υποστήριξε ότι η αμφισβητούμενη πράξη συνέχιζε να παράγει ζημιολόγους συνέπειες για τα μέλη του επειδή στερούσε τους τελευταίους από το δικαίωμα χρήσης της μαρίνας που άνηκε στο Δημόσιο και προσέβαλε το δικαίωμα στην προσωπικότητα (άρθρο 57 του αστικού κώδικα). Προέβαλε επίσης το επιχείρημα του αδικαιολόγητου πλουτισμού της Εταιρείας «μαρίνα Πόρτο Καρράς» εις βάρος των μελών του. Τέλος, προέβαλε ότι η αμφισβητούμενη πράξη θα καθιστούσε νόμιμη βάση για τη έκδοση άλλων πράξεων περί προσαρμογής των τελών πρόσδεσης. Υπό το πρίσμα της παρ.3 του άρθρου 32 του διατάγματος n° 18/1989, ο Ναυτικός Όμιλος ανέφερε ότι μετά την λήξη ισχύος της απόφασης n° 6866/2012, λήφθηκε νέα υπουργική απόφαση, n° 18268/2012,

που κατά τα λεγόμενά του, εμφάνιζε το ίδιο ζημιογόνο περιεχόμενο με την προηγούμενη.

20. Το 2014 και 2015, η Εταιρεία «μαρίνα Πόρτο Καρράς» κατάρτισε καινούργιους τιμοκαταλόγους για το έτος 2015 και 2016 αντίστοιχα.

21. Την 10 Νοεμβρίου 2016, ενώ εκκρεμούσαν οι διαδικασίες ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας και είχαν τεθεί σε ισχύ οι Νόμοι n° 4179/2013 και n° 4254/2014, ο πρώτος προσφεύγων κατέθεσε ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας δυο νέα υπομνήματα με τα οποία καλούσε την ανώτατη δικαστική αρχή να συνεχίσει την εξέταση των δυο προσφυγών βάσει της παρ.3 αρθ.32. Ισχυρίστηκε ότι οι προσβαλλόμενες υπουργικές αποφάσεις συνέχιζαν να παράγουν συνέπειες και ότι το Συμβούλιο της Επικρατείας έπρεπε να αποφανθεί επί της ουσίας παρά τη έναρξη ισχύος των νόμων αυτών, που κατά την γνώμη του, σφράγιζαν κατά κάποιο τρόπο την τύχη αυτών των διαδικασιών.

22. Στο πλαίσιο της πρώτης διαδικασίας (της 27 Οκτωβρίου 2010) η συνεδρίαση καθορίστηκε αρχικά στις 11 Μαΐου 2011 αλλά αναβλήθηκε λόγω αποχής των δικηγόρων για την 2η Νοεμβρίου 2011 και στη συνέχεια για την 7 Μαρτίου, 4 Απριλίου, 24 Οκτωβρίου και 5 Δεκεμβρίου 2012, για την 27 Μαρτίου και 2 Οκτωβρίου 2013, για την 29 Ιανουαρίου 14 Μαΐου (αναβολή της συνεδρίασης λόγω των βουλευτικών εκλογών) και 3 Δεκεμβρίου, για την 22 Απριλίου, 30 Σεπτεμβρίου και 16 Δεκεμβρίου 2015, και 13 Απριλίου, 8 Ιουνίου και 19 Οκτωβρίου 2016. Έλαβε χώρα την 2η Νοεμβρίου 2016.

23. Στο πλαίσιο της δεύτερης διαδικασίας (της 3 Ιουλίου 2012) η συνεδρίαση καθορίστηκε αρχικά για την 5 Δεκεμβρίου 2012, αλλά αναβλήθηκε επίσης λόγω αποχής των δικηγόρων στις 27 Μαρτίου και 2η Οκτωβρίου 2013, 29 Ιανουαρίου, 15 Μαΐου (αναβολή της συνεδρίασης λόγω των βουλευτικών εκλογών) και 3 Δεκεμβρίου 2014, 22 Απριλίου, 30 Σεπτεμβρίου και 16 Δεκεμβρίου 2015, και 13 Απριλίου, 8 Ιουνίου και 19 Οκτωβρίου 2016. Αυτή η συνεδρίαση έλαβε χώρα στις 2 Νοεμβρίου 2016.

24. Με δυο αποφάσεις n°s 1216/2017 και 1217/2017 που εκδόθηκαν την 3 Μαΐου 2017 (με καθαρογραφή και επικύρωση της 17 Αυγούστου 2017) το

Συμβούλιο της Επικρατείας αποφάνθηκε για την κατάργηση της δίκης των διαδικασιών που εισήχθησαν από τον Ναυτικό Όμιλο, εκτιμώντας ότι ήταν άνευ αντικειμένου. Επισημάνε ότι ο νόμος n° 4254/2014 κατήργησε την υποχρέωση να εγκριθούν οι τιμοκατάλογοι με απόφαση του υπουργού Τουρισμού και ότι η εγκυρότητα των αποφάσεων n° 9051/2010, n° 6866/2012 και n° 18268/2012 έπαψε στις 31 Δεκεμβρίου 2011, 31 Δεκεμβρίου 2012 και 31 Δεκεμβρίου 2014 αντίστοιχα.

25. Με την απόφαση n° 1216/2017, το Συμβούλιο της Επικρατείας θεώρησε ότι δεν συνέτρεχε περίπτωση να συνεχιστεί η διαδικασία σχετικά με την προσφυγή που εισήχθη κατά της υπουργικής απόφασης n° 9051/2010, σε εφαρμογή της παρ.2 του άρθρου 32 του διατάγματος n° 18/1989, με την αιτιολογία ότι ο Ναυτικός Όμιλος δεν προέβαλε την ύπαρξη ειδικού έννομου συμφέροντος, ούτε καν προφορικά κατά την συνεδρίαση. Εξάλλου δήλωσε ότι η παρ.3 του άρθρου 32 του ιδίου διατάγματος δεν είχε εφαρμογή επειδή ο Ναυτικός Όμιλος είχε καταθέσει αυτόνομη προσφυγή κατά της υπουργικής απόφασης n° 6866/2012.

26. Με την απόφασή του n° 1217/2017, το Συμβούλιο της Επικρατείας εκτίμησε ότι ο πρώτος προσφεύγων δεν μπορούσε να επικαλεστεί έννομο συμφέρον για να δικαιολογήσει την συνέχιση της διαδικασίας (σε εφαρμογή του άρθρου 32 παρ.2 του διατάγματος n° 18/1989) για τις ακόλουθες αιτίες: αφενός, η στέρηση του συνταγματικού δικαίου των μελών του ναυτικού ομίλου να χρησιμοποιήσουν δημόσιο αγαθό (στην προκειμένη περίπτωση, μια μαρίνα που ανήκει στο Δημόσιο) που προορίζεται για κοινή χρήση, και η προσβολή του δικαιώματος στην προσωπικότητα (άρθρο 5 του Συντάγματος και το άρθρο 57 του Αστικού Κώδικα) όπως καταγγέλλθηκαν από το ναυτικό όμιλο, δεν αφορούσαν τις συνέπειες διοικητικού χαρακτήρα των αμφισβητούμενων υπουργικών αποφάσεων. Αφετέρου, ο αδικαιολόγητος πλουτισμός της Εταιρείας «μαρίνα Πόρτο Καρράς», οι ενδεχόμενες απαιτήσεις που θα μπορούσε να προβάλει το Δημόσιο στο μέλλον για να υποχρεώνει τον Ναυτικό Όμιλο να του καταβάλει ξανά τέλη πρόσδεσης και οι επιπτώσεις της κατάργησης των διαδικασιών πολιτικής δικονομίας που εισήχθησαν από την εταιρεία κατά των μελών του Ναυτικού Ομίλου για μη

καταβολή των τελών, ήταν ζητήματα οικονομικής φύσεως που μπορούσαν να επιληφθούν από πολιτικά δικαστήρια, αρμόδια να προβούν σε παρεμπόδιση εξέτασης της νομιμότητας των υπουργικών αποφάσεων.

27. Βάσει της παρ.3 του άρθρου 32 του διατάγματος n° 18/1989, το Συμβούλιο της Επικρατείας σημείωσε ότι δεν ήταν πια αναγκαίο να συνεχιστεί η διαδικασία (επειδή η υπουργική απόφαση n° 18268/2012 αντικατέστησε την απόφαση n° 6686/2012) λόγω της λήξης της εγκυρότητας της απόφασης n° 18268/2012, η οποία έλαβε χώρα κατά το διάστημα, το 2014, και την έναρξη ισχύος του νόμου n° 4254/2014.

28. Τέλος, το Συμβούλιο της Επικρατείας έκρινε επίσης ότι οι σχετικές διατάξεις της ουσίας των νόμων n° 4179/2013 και n° 4254/2014 δεν ήταν αντίθετες με το Σύνταγμα και ειδικά με τα άρθρα 4 (ισότητα ενώπιον του Νόμου) και 20 § 1 (δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο) επειδή δεν ενέκριναν ούτε καταργούσαν την υπουργική απόφαση n° 18268/2012. Τέλος, δεν αποτέλεσαν μέσον για τον νομοθέτη να επέμβει σε εκκρεμή δικαστική διαδικασία .

Γ. Οι αγωγές που κατατέθηκαν από την Εταιρεία «μαρίνα Πόρτο Καρράς» κατά των μελών του ναυτικού ομίλου ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων

29. Από την πλευρά της, η Εταιρεία «μαρίνα Πόρτο Καρράς» κίνησε διαδοχικές αστικές διαδικασίες κατά των μελών του ναυτικού ομίλου, με τις οποίες διεκδικούσε την καταβολή των τελών πρόσδεσης και ελλιμενισμού. Οι αρμόδιοι ειρηνοδίκες των πρωτοδικών αποφάσισαν να αναβάλουν την λήψη αποφάσεων μέχρι να αποφανθεί το Συμβούλιο της Επικρατείας (αποφάσεις n°s 441/2013, 556/2013, 110/2014, 117/2014, 118/2014 και 119/2014).

II. ΤΟ ΟΙΚΕΙΟ ΕΘΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ Η ΕΘΝΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

30. Σύμφωνα με το άρθρο 22 παράγραφος 1 του Νόμου ° 2971/2001, ορίζεται :

«Οι χώροι και όλα εν γένει τα κτήματα, που περιλαμβάνονται στη ζώνη λιμένα είναι κοινόχρηστα δημόσια κτήματα και ανήκουν στο Δημόσιο κατά κυριότητα, η χρήση όμως και η εκμετάλλευσή τους ανήκει στον οικείο φορέα διοίκησης και εκμετάλλευσης λιμένα. »

31. Το άρθρο 29 του νόμου n° 2160/1993 (όπως τροποποιήθηκε από το άρθρο 156 § 1 του νόμου n° 4070/2012) προβλέπει:

"φορέας διαχείρισης τουριστικού λιμένα" νοείται το φυσικό ή νομικό πρόσωπο δημόσιου ή ιδιωτικού δικαίου το οποίο έχει αναλάβει με σύμβαση μετά του Δημοσίου "ή μετά της "Ελληνικά Τουριστικά Ακίνητα Ανώνυμη Εταιρία"" " ή εκ του νόμου" την κατασκευή, λειτουργία και εκμετάλλευση τουριστικού λιμένα σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου. »

32. Το άρθρο 31 α) §§ 5 και 6 του νόμου n° 2160/1993 έχει ως εξής :

«5. (...) ο οργανισμός διαχείρισης υποχρεούται να κοινοποιήσει προηγούμενως τιμοκατάλογο περί τελών πρόσδεσης και ελλιμενισμού (...) στο υπουργείο Τουρισμού.

6. (...) οι τιμοκατάλογοι των τουριστικών λιμένων καθορίζονται από τους οργανισμούς διαχείρισης και υποβάλλονται στην αρμόδια υπηρεσία του υπουργείου Τουρισμού για έγκριση (...) »

33. Το άρθρο 1 § 6, εδάφιο F, 6 b) του νόμου n° 4254/2014 έχει ως εξής :

« Η παράγραφος 5 του άρθρου 31 α) του νόμου n° 2160/1993 (...) και [όλες οι άλλες διατάξεις] που αναφέρονται στην υποχρέωση έγκρισης ή κοινοποίησης των τιμοκαταλόγων για τις παρεχόμενες παροχές στους τουριστικούς λιμένες καταργούνται. »

34. Σύμφωνα με το άρθρο 32 του διατάγματος αρ.° 18/1989, προβλέπεται:

« (...)

2. Η δίκη καταργείται αν μετά την άσκηση του ένδικου μέσου η προσβαλλόμενη πράξη ή δικαστική απόφαση ανακλήθηκε, ακυρώθηκε ή εξαφανίστηκε. 2. Καταργείται ομοίως η δίκη αν μετά την άσκηση της αίτησης ακυρώσεως και έως την πρώτη συζήτηση της υπόθεσης η προσβαλλόμενη πράξη έπαυσε για οποιοδήποτε λόγο να ισχύει, εκτός αν ο αιτών επικαλείται ιδιαίτερο έννομο συμφέρον που δικαιολογεί τη συνέχιση της δίκης(...).

3. Αν η κατά την προηγούμενη παράγραφο παύση της ισχύος της προσβαλλόμενης πράξεως οφείλεται στο ότι αυτή ήταν περιορισμένης χρονικής ισχύος και μετά τη λήξη της εκδόθηκε νεότερη πράξη ομοίου περιεχομένου ή στο ότι αυτή τροποποιήθηκε ή

αντικαταστάθηκε με πράξη η οποία εξακολουθεί να είναι δυσμενής για τον αιτούντα, η δίκη δεν καταργείται αν ο αιτών προβάλει με δικόγραφο, κατατιθέμενο έξι (6) πλήρεις ημέρες πριν από την πρώτη συζήτηση της υποθέσεως, σχετικό ισχυρισμό και ζητήσει τη συνέχιση της δίκης. (...) »

35. Η Κυβέρνηση διευκρινίζει ότι σύμφωνα με την παρ.2 του άρθρου 32 του εν λόγω διατάγματος, η ύπαρξη των βλαπτικών για τον αιτούντα συνεπειών που διατηρούνται, μετά τον χρόνο της ισχύος της προβαλλόμενης πράξης συνιστούν λόγο συνεχίσεως της δίκης, εάν ο αιτών τις επικαλεσθεί και τις αποδείξει, προκειμένου να επιτύχει δια της ακυρώσεως της πράξεως την άρση των εν λόγω συνεπειών (απόφαση αρ.67/2009 του Συμβούλιο της Επικρατείας σε ολομέλεια σύνθεση) στην περίπτωση που δεν είναι εφικτή η άρση των συνεπειών με την άσκηση άλλων ένδικων μέσων (αποφάσεις του Συμβούλιο της Επικρατείας n°s 4366/1997, 405/2004, 609/2004, 1171/2008, 2450/2009, 818/2010, 513/2012, 1919/2012, 2185/2012, 1162/2014).

36. Η Κυβέρνηση διευκρινίζει επίσης ότι η παράγραφος 3 του άρθρου 32 του ιδίου διατάγματος καθορίζει ειδική περίπτωση συνέχισης της διαδικασίας πέραν εκείνης της παραγράφου 2. Κατ'αυτήν, στην περίπτωση αυτή, όχι μόνον διατηρείται το αρχικό αντικείμενο της διαδικασίας, αλλά διατηρείται η διαδικασία με ευρύτερο αντικείμενο που καθορίζεται από την αμφισβήτηση της αρχικής πράξης της οποίας έληξε η εγκυρότητα, καθώς και με την αμφισβήτηση της νέας πράξης που θεωρείται ως έχουσα αμφισβητηθεί μαζί με την αρχική πράξη (αποφάσεις του Συμβούλιο της Επικρατείας n°s 2929/2017, 2202/2016, 4707/2014, 3175/2014).

37. Εξάλλου, όταν η αμφισβητούμενη πράξη αντικαθίσταται, τροποποιείται ή επαναλαμβάνεται με ίδιο τρόπο από νέα πράξη ενώ αποτελεί αντικείμενο εκκρεμούς προσφυγής, η παράγραφος 3 του άρθρου 32 του διατάγματος n° 18/1989 έχει εφαρμογή μόνον εάν ο προσφεύγων αποφασίζει να μην καταθέσει προσφυγή κατά της νέας πράξης. Συνεπώς, ο αιτών που ζητά την ακύρωση μιας πράξης με την προσφυγή του δεν μπορεί να επικαλεσθεί την προαναφερόμενη παρ.3 εάν έχει καταθέσει άλλη προσφυγή κατά της νέας πράξης που αντικατέστησε, τροποποίησε ή επανέλαβε την πράξη που αμφισβητήθηκε αρχικά. (Αποφάσεις του Συμβούλιο της

Επικρατείας n°s 1046/2018, 1395/2017, 1586/2016, 3266/2014, 2244/2014, 4485/2013, 1037/2013).

38. Την 21 Απριλίου 2004, το Β Τμήμα του Συμβούλιο της Επικρατείας παρέπεμψε στην Ολομέλεια του ανώτατου Δικαστηρίου, αίτηση ακύρωσης κατά την απόφαση του υπουργού Ανάπτυξης περί έγκρισης της απόφασης μιας ανώνυμης εταιρείας με την οποία καθορίζονται οι τιμές των τελών πρόσδεσης σκαφών σε κάποιες μαρίνες, διαφορετικές από την μαρίνα Πορτό Καρράς. Η παραπομπή ήταν αιτιολογημένη από την σημασία των ζητημάτων, και δηλαδή: α) η αρμοδιότητα του Συμβούλιο της Επικρατείας επί της ουσίας, β) η κατάργηση της υπουργικής απόφασης που αντικαθιστά την αμφισβητούμενη απόφαση μετά την κατάθεση της προσφυγής και γ) η επάρκεια της νομοθετικής εκχώρησης περί διαχείρισης των μαρίνων και η ύπαρξη αντίθετης νομολογίας του ΣΤ Τμήματος του Συμβούλιο της Επικρατείας. Την 30 Ιουνίου 2014, η Ολομέλεια του ανώτατου δικαστηρίου εξέδωσε τις αποφάσεις: Αρ. 2403/2014, 2404/2014 και 2405/2014.

39. Με την απόφαση n° 1558/2015, το Β Τμήμα του Συμβούλιο της Επικρατείας στον οποίο η Ολομέλεια είχε παραπέμψει την υπόθεση, αντικείμενο της απόφασης n° 2404/2014, αποφάσισε να μην προβεί στην κατάργηση σε εφαρμογή του άρθρου 32 § 2 του διατάγματος n° 18/1989, και παρά τις διατάξεις των νόμων n° 4179/2013 και n° 4254/2014, αφού υπογράμμισε ότι η εγκυρότητα της προβαλλόμενης απόφασης δεν είχε λήξει κατά την πρώτη συνεδρίαση ενώπιον της Ολομέλειας της 15 Φεβρουαρίου 2013, και δηλαδή πριν την έναρξη ισχύος του νόμου n° 4179/2013.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

I. ΕΠΙ ΤΗΣ ΣΥΝΕΚΔΙΚΑΣΗΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

40. Λαμβάνοντας υπόψη την ομοιότητα των υποθέσεων, το Δικαστήριο εκτιμά ότι αρμόζει η συνεκτίμηση αυτών σε μία ενιαία απόφαση.

II. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 § 1
ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

41. Επικαλούμενοι το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης, οι προσφεύγοντες παραπονούνται σχετικά με το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο. Θεωρούν ότι το Συμβούλιο της Επικρατείας καθυστέρησε να αποφανθεί επί των προσφυγών και περάτωσε τις διαδικασίες με κατάργηση των δικών έξι χρόνια μετά την εισαγωγή των προσφυγών αυτών, με την αιτιολογία ότι η έναρξη ισχύος των δυο νέων νόμων κατέστησε τις διαδικασίες άνευ αντικειμένου και πράττοντας κατ'αυτόν τον τρόπο, δεν εξέτασε το βάσιμο των προσφυγών τους. Το σχετικό μέρος του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης έχει ως εξής:

«Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικασθή δικαίως (...) υπό δικαστηρίου (...) το οποίον θα αποφασίση (...) επί του βασίμου πάσης εναντίον του κατηγορίας ποινικής φύσεως. (...)»

A. A. Επί του παραδεκτού

1. Ο ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΠΡΟΣΦΕΥΓΩΝ

42. Κατ'αρχάς, η Κυβέρνηση παρατηρεί ότι ο δεύτερος προσφεύγων δεν κατέθεσε ατομικά προσφυγή ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας και εκτιμά συνεπώς ότι δεν εξάντλησε τα εθνικά ένδικα μέσα.

43. Ο αιτών απαντά ότι η ένσταση της Κυβέρνησης που τον στοχεύει προσωπικά, είναι τυπική και αντιτάσσεται στην νομολογία του Δικαστηρίου. Δηλώνει ότι έκανε ό,τι μπορούσε εύλογα να απαιτηθεί απ'αυτόν σχετικά με την εξάντληση των εθνικών ένδικων μέσων. Επειδή το Συμβούλιο της Επικρατείας αποφάνθηκε επί των προβαλλόμενων ζητημάτων με τις αποφάσεις του σχετικά με το ναυτικό όμιλο, η άσκηση προσφυγής ενώπιον αυτού του δικαστηρίου δεν θα ήταν εύλογο ούτε αποτελεσματικό.

44. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι η ένσταση της Κυβέρνησης ισοδυναμεί στην πραγματικότητα με τον ισχυρισμό ότι ο δεύτερος προσφεύγων δεν φέρει την ιδιότητα του «θύματος». Το Δικαστήριο θα εξετάσει την ένσταση υπό αυτό το πρίσμα.

45. Το Δικαστήριο επαναλαμβάνει την νομολογία της σύμφωνα με την οποία ένα πρόσωπο δεν μπορεί να παραπονείται για την παραβίαση των δικαιωμάτων του στο πλαίσιο μιας διαδικασίας στην οποία δεν ήταν διάδικος, παρά την ιδιότητα του μετόχου και/ή του διαχειριστή μιας εταιρείας που ήταν διάδικος στην διαδικασία. Το να αγνοηθεί η νομική προσωπικότητα μιας εταιρείας δικαιολογείται μόνον υπό εξαιρετικές περιστάσεις, μεταξύ άλλων όταν καθορίζεται ξεκάθαρα ότι η εταιρεία δεν είναι σε θέση να απευθυνθεί στα όργανα της Σύμβασης διαμέσου των καταστατικών της οργάνων (*Centro Europa 7 S.r.l. et Di Stefano c. Italie* [GC], n° 38433/09, § 92, CEDH 2012). Το Δικαστήριο σημειώνει ότι παρά την ιδιότητα του προέδρου του διοικητικού συμβουλίου του ναυτικού ομίλου και νομίμου αντιπρόσωπου αυτού, ο δεύτερος προσφεύγων δεν ήταν διάδικος στην διαδικασία ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας. Συνεπώς αδυνατεί να θεωρήσει αυτόν τον προσφεύγοντα σαν «θύμα» κατά την έννοια του άρθρου 34 της Σύμβασης, για τα γεγονότα που καταγγέλλει.

46. Υπό το φως όσων προαναφέρονται, το Δικαστήριο συμπεραίνει ότι το τμήμα των προσφυγών που αφορά τις αιτιάσεις που προβάλλονται από τον δεύτερο προσφεύγοντα, είναι ασυμβίβαστο *ratione personae* με τις διατάξεις της Σύμβασης κατά την έννοια του άρθρου 35 § 3 α), και πρέπει να απορριφθεί σε εφαρμογή του άρθρου 35 § 4.

2. Ο ΠΡΩΤΟΣ ΠΡΟΣΦΕΥΓΩΝ

47. Η Κυβέρνηση παρατηρεί προκειμένου για τον πρώτο προσφεύγοντα, ότι η προσφυγή κατά της υπουργικής απόφασης n° 14004/2009, της οποίας η εγκυρότητα λάμβανε τέλος την 31 Δεκεμβρίου 2009, εισήχθη μετά την ημερομηνία αυτή και δηλαδή την 27 Οκτωβρίου 2010 και ότι το Συμβούλιο της Επικρατείας την έκρινε συνεπώς απαράδεκτη. Δηλώνει επίσης ότι στο πλαίσιο της προσφυγής για κατάργηση της υπουργικής απόφασης n° 9051/2010, ο πρώτος προσφεύγων δεν έκανε χρήση της δυνατότητας που παρέχει το άρθρο 32 § 2 του διατάγματος n° 18/1989 και δεν ζήτησε την συνέχιση της διαδικασίας, ούτε προφορικά κατά την συνεδρίαση και ότι το Συμβούλιο της Επικρατείας θεώρησε για τον λόγο αυτό ότι δεν υπήρξε λόγο

να συνεχιστεί η διαδικασία. Τέλος παρατηρεί τα ακόλουθα: επειδή ο πρώτος προσφεύγων είχε καταθέσει αυτόνομη προσφυγή κατά της υπουργικής απόφασης n° 6866/2012, η εφαρμογή της παρ.3 του άρθρου 32 του εν λόγω διατάγματος, που επιτρέπει την συνέχιση της διαδικασίας, δεν ήταν εφικτή και το Συμβούλιο της Επικρατείας απέρριψε την αίτηση του πρώτου προσφεύγοντα η οποία βασιζόταν στην προαναφερόμενη παρ.3 του άρθρου 32. Για την Κυβέρνηση, ο πρώτος προσφεύγων δεν έκανε ορθή χρήση των ένδικων μέσων σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο.

48. Ο πρώτος προσφεύγων ισχυρίζεται ότι εξάντλησε τα εθνικά ένδικα μέσα και απαριθμεί όλα τα βήματα που έπραξε στην κατεύθυνση αυτή. Αναφέρει ότι η προσφυγή για κατάργηση στόχευε τρεις υπουργικές αποφάσεις και ότι συνεπώς η κήρυξη ως απαράδεκτη της πρώτης προσφυγής λόγω της λήξης της εγκυρότητας της πρώτης υπουργικής απόφασης κατά την ημερομηνία κατάθεσης της προσφυγής αυτής δεν είναι σχετική για την εξάντληση των εθνικών ένδικων μέσων.

49. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η υποχρέωση εξάντλησης των εθνικών ένδικων μέσων επιβάλλει στους αιτούντες να κάνουν κανονική χρήση των διαθέσιμων προσφυγών, για να τους επιτρέψει να πετύχουν την επανόρθωση των ισχυριζόμενων παραβιάσεων . Οι προσφυγές αυτές πρέπει να σημειώνουν ικανό βαθμό βεβαιότητας, έμπρακτα και θεωρητικά, για να έχουν την επιθυμητή αποτελεσματικότητα και προσβασιμότητα (*Vučković et autres c. Serbie* (προκαταρκτική ένσταση) [GC], n°s 17153/11 και 29 άλλοι, § 71, 25 Μαρτίου 2014). Δεν επιβάλλεται η χρήση προσφυγής που να μην είναι κατάλληλη ούτε αποτελεσματική. Σύμφωνα με τις «αρχές διεθνούς δικαίου που είναι γενικά αναγνωρισμένες» ορισμένες ειδικές περιστάσεις μπορούν να απαλλάξουν τους προσφεύγοντες από την υποχρέωση να εξαντλήσουν τα εθνικά ένδικα μέσα που προσφέρονται (*ibidem*, § 73). Τέλος, όταν ένα πρόσωπο έχει στη διάθεσή του περισσότερα εθνικά ένδικα μέσα, είναι σε θέση να επιλέξει έναν εξ αυτών που να του επιτρέψει να φτάσει στην επανόρθωση της κυρίας αιτίας. Με άλλες λέξεις, όταν έχει χρησιμοποιηθεί ένα από τα ένδικα μέσα, η χρήση άλλο μέσον του οποίου ο

στόχος είναι παρόμοιος, δεν απαιτείται (*O'Keeffe c. Irlande* [GC], n° 35810/09, §§ 109-111, CEDH 2014).

50. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι ο πρώτος προσφεύγων κατέθεσε ενώπιον του Συμβούλιο της Επικρατείας, δυο προσφυγές για κατάργηση των υπουργικών αποφάσεων n°s 14004/2009, 9051/2010 και 6866/2012 και 4 αιτήσεις για συνέχιση της διαδικασίας βασισμένες στο άρθρο 32 §§ 2 και 3 του διατάγματος n° 18/1989, και δηλαδή, μία την 17 Σεπτεμβρίου 2012 (παρ.14 ως άνω), μία την 24 Νοεμβρίου 2014 (παρ 19 ως άνω) και δυο την 10 Νοεμβρίου 2016, ήτοι μετά την υιοθέτηση και την έναρξη ισχύος των νόμων n° 4179/2013 και n° 4254/2014, που είχαν ως συνέπεια την ρύθμιση του θέματος της διαδικασίας ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας. (παρ. 21 ως άνω). Λαμβάνοντας υπόψη το σκεπτικό αυτό, το Δικαστήριο δεν μπορεί να συμφωνήσει με τους ισχυρισμούς της Κυβέρνησης ότι ο πρώτος προσφεύγων παρέλειψε να ασκήσει κάποιες προσφυγές που θα μπορούσαν να ήταν καθοριστικές για τους σκοπούς του άρθρου 35 § 1 της Σύμβασης.

51. Συνεπώς, το Δικαστήριο απορρίπτει την ένσταση περί μη εξάντλησης των εθνικών ένδικων μέσων που προέβαλε η Κυβέρνηση σχετικά με τον πρώτο προσφεύγοντα.

52. Εξάλλου, το Δικαστήριο υπενθυμίζει την νομολογία του, σύμφωνα με την οποία δεν χαρακτήρισε ως θύμα τις ενώσεις των οποίων τα συμφέροντα δεν κινδύνευαν ακόμα και εάν το συμφέρον (ορισμένων εκ) των μελών τους κινδύνευε (βλ. Ανάμεσα σε άλλες *Association des amis de Saint-Raphaël et de Fréjus et autres c. France* (déc.), n° 45053/98, 29 Φεβρουαρίου 2000, *Dayras et autres et l'association « SOS Sexisme » c. France* (Δεκ.), n° 65390/01, 6 Ιανουαρίου 2005 ; *Grande Oriente d'Italia di Palazzo Giustiniani c. Italie* (n° 2), n° 26740/02, § 20, 31 Μαΐου 2007). Ωστόσο, το Δικαστήριο σημειώνει σχετικά ότι ο πρώτος προσφεύγων είναι ένωση της οποίας οι κύριοι σκοποί όπως αναγράφονται στο άρθρο 2 του καταστατικού της, είναι η προστασία και η προάσπιση των δικαιωμάτων των μελών της, μεταξύ άλλων, ενώπιον των δικαστικών αρχών, όταν απαιτείται η άσκηση ένδικων μέσων. Το να της αρνηθεί η ιδιότητα του θύματος ενώπιον του Δικαστηρίου ισοδυναμεί με παρεμπόδιση να πράττει προς επίτευξη των

σκοπών της, αφού οι καταγγελλόμενες στην παρούσα υπόθεση περιστάσεις έχουν χωρίς αμφιβολία επιπτώσεις στις δραστηριότητές της (βλ., *a contrario*, *Nencheva et autres c. Bulgarie*, n° 48609/06, § 92, 18 Ιουνίου 2013). Συνεπώς, ο πρώτος προσφεύγων έχει την ιδιότητα να καταθέσει προσφυγή σχετικά με τις καταγγελλόμενες πράξεις σύμφωνα με το άρθρο 34 της Σύμβασης.

53. Διαπιστώνοντας ότι αυτό το τμήμα των προσφυγών δεν είναι προδήλως αβάσιμο κατά την έννοια του άρθρου 35 § 3 α της Σύμβασης και ότι δεν προσκρούει σε άλλο λόγο απαραδέκτου, το Δικαστήριο την κηρύσσει παραδεκτή.

B. Επί της ουσίας

1. Επιχειρήματα των διαδίκων

54. Ο πρώτος προσφεύγων βασίζεται στην απόφαση παραβίασης που εκδόθηκε στην υπόθεση *Frezadou c. Grèce* (n° 2683/12, 8 Νοεμβρίου), η οποία εμφανίζει κάποιες ομοιότητες με την υπόθεση αυτή, αλλά ισχυρίζεται ότι στην περίπτωση του είναι ακόμα πιο προφανή διότι κατά τη γνώμη του, η εγκυρότητα των υπουργικών αποφάσεων που ήταν πολύ σύντομη, διέταζε πιο γρήγορη εξέταση της νομιμότητας των αποφάσεων αυτών.

55. Ο πρώτος προσφεύγων εκθέτει ότι όλες οι αναβολές έχουν αποφασιστεί από το Συμβούλιο της Επικρατείας, όργανο του εναγομένου Κράτους. Κατά την γνώμη του, το επιχείρημα της Κυβέρνησης που, για να διαφύγει της ευθύνης της, ισχυρίζεται ότι οι περισσότερες αναβολές οφείλονταν στην αποχή των Δικηγόρων, δεν είναι βάσιμη. Επίσης, κατά την γνώμη του προαναφερόμενου, μετά τις αναβολές των συνεδριάσεων που είχαν σχέση με την αποχή, το Συμβούλιο της Επικρατείας συνέχισε να αναβάλλει την εξέταση των προσφυγών λόγω της μη κατάρτισης της έκθεσης από τον εισηγητή που ορίστηκε στις υποθέσεις αυτές.

56. Τέλος, όσον αφορά την αποχή των δικηγόρων, ο πρώτος προσφεύγων υποστηρίζει ότι δεν μπόρεσε να υπερασπίσει την θέση του επειδή ο δικηγόρος του ναυτικού ομίλου διέτρεχε τον κίνδυνο να υποστεί κυρώσεις από τον Δικηγορικό Σύλλογο εάν ήθελε να συνηγορεί στην υπόθεση.

Υποστηρίζει ότι σε περίπτωση αποχής του Δ.Σ., ο δικηγόρος ενός διαδίκου δεν μπορεί να εμφανιστεί στην συνεδρίαση πάρα μόνον εάν οι δικηγόροι αμφοτέρων των διαδίκων ζητούν και λαμβάνουν άδεια από τον Δικηγορικό Σύλλογο. Διευκρινίζει ότι τέτοια άδεια παρέχεται μόνον σε διαδικασίες πιθανές να καταλήγουν σε παραγραφή της αγωγής ή των διαδικασιών του αυτόφωρου και ότι η εν λόγω κατάσταση δεν ενέπιπτε σε καμία εκ των περιπτώσεων αυτών.

57. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι οι αναβολές των συνεδριάσεων που αφορούσαν τις δυο προσφυγές κατάργησης δεν ήταν δικαιολογημένες. Ως προς αυτό, εκθέτει τα ακόλουθα: αφενός, παρόμοια ζητήματα με τις σχετικές εκκρεμούσαν ενώπιον της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας (παρ.38 και 39 ως άνω) που εξέδωσε τις αποφάσεις της την 30 Ιουνίου 2014 ενώ είχε προσδιοριστεί σχετική συνεδρίαση για την 3 Δεκεμβρίου 2014. Αν η συνεδρίαση είχε διεξαχθεί κατά την ημερομηνία αυτή, το Συμβούλιο της Επικρατείας θα μπορούσε να είχε εξετάσει το αίτημα συνέχισης της διαδικασίας επειδή η υπουργική απόφαση n° 18268/2012 ίσχυε ακόμα, αφετέρου σημειώθηκε αποχή των δικηγόρων που διήρκεσε από τις 19 έως τις 21 Νοεμβρίου 2014 και στη συνέχεια, από τις 25 Νοεμβρίου έως τις 5 Δεκεμβρίου 2014 και από τις 8 έως τις 31 Δεκεμβρίου 2014, ενώ ο ναυτικός όμιλος θα μπορούσε να είχε ζητήσει από το Συμβούλιο της Επικρατείας - παρά την αποχή - να προβεί στην εξέταση της προσφυγής με την άδεια του Δικηγορικού Συλλόγου, και να εκπροσωπηθεί από δικηγόρο πριν την λήξη της ισχύος της απόφασης n° 18268/2012 και δηλαδή πριν την 31 Δεκεμβρίου 2014. Οι μεταγενέστερες αναβολές δεν είχαν επιπτώσεις επί της υιοθέτησης της κατάργησης της δίκης στην διαδικασία λόγω εξάλειψης του αντικειμένου στις 31 Δεκεμβρίου 2014.

58. Η Κυβέρνηση αναφέρει στη συνέχεια ότι τα δυο αιτήματα του ναυτικού ομίλου για την συνέχιση της διαδικασίας (παρ.13, 19 και 21 -ως άνω) απορρίφθηκαν από το Συμβούλιο της Επικρατείας (παρ 25-27 ως άνω) που θα είχε ακολουθήσει την νομολογία του. Προσέθεσε ότι η εκφώνηση της κατάργησης της δίκης στις διαδικασίες ενώπιον του ανωτάτου δικαστηρίου δεν προϋποθέτει αναγκαστικά ευνοϊκή έκβαση για τις αστικές διαδικασίες

που εισήχθησαν από την εταιρεία « μαρίνα Πόρτο Καρράς» κατά των μελών του ναυτικού Ομίλου επειδή, κατά τα λεγόμενά του, τα πολιτικά δικαστήρια που επιλήφθηκαν στο πλαίσιο των διαδικασιών αυτών έχουν την υποχρέωση να εξετάσουν παρεμπιπτόντως την νομιμότητα των υπουργικών αποφάσεων περί έγκρισης της προσαύξησης των τελών πρόσδεσης.

2. Εκτίμηση του Δικαστηρίου

59. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο- και δηλαδή, το δικαίωμα να επιληφθεί δικαστήριο σε αστική υπόθεση- αποτελεί εγγενές στοιχείο στο δίκαιο του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης, που θέτει εφαρμοστέες εγγυήσεις, τόσο για την οργάνωση και την σύνθεση του δικαστηρίου όσο για την κατεύθυνση της διαδικασίας. Το σύνολο αποτελεί το δικαίωμα δίκαιης δίκη που προστατεύεται από το άρθρο 6 § 1 (*Golder c. Royaume-Uni*, 21 Φεβρουαρίου 1975, § 36, σειρά A n° 18). Ωστόσο, το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο δεν είναι απόλυτο. Μπορεί να υπόκειται σε περιορισμούς εφόσον δεν περιορίζει ούτε μειώνει την πρόσβαση του ατόμου στον δικαστή με τέτοιο τρόπο ή σε τέτοιο βαθμό που θίγεται η ουσία του δικαιώματος. Εξάλλου, οι περιορισμοί αυτοί συμβαδίζουν με το άρθρο 6 § 1, μόνον εάν επιδιώκουν θεμιτό σκοπό και υπάρχει εύλογη σχέση αναλογικότητας ανάμεσα στα χρησιμοποιημένα μέσα και τον επιδιωκόμενο σκοπό (*Baka c. Hongrie* [GC], n° 20261/12, § 120, 23 Ιουνίου 2016, και *Paroisse Gréco-Catholique Lupeni et autres c. Roumanie* [GC], n° 76943/11, § 89, 29 Νοεμβρίου 2016).

60. Κατά τη γνώμη του Δικαστηρίου, οι σημαντικές και τακτικές καθυστερήσεις της διοίκησης της δικαιοσύνης αντιπροσωπεύουν φαινόμενο ιδιαίτερα ανησυχητικό, αφού μπορεί ακόμα και να υπονομεύει την εμπιστοσύνη του κοινού στην αποτελεσματικότητα του δικαστικού συστήματος. Κατά κανόνα, δεν μπορεί να αποκλειστεί σε εξαιρετικές περιπτώσεις, ότι η διατήρηση μιας διαδικασίας για υπερβολικό χρονικό διάστημα μπορεί να θίγει το ίδιο το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο. Ειδικότερα, η αδικαιολόγητη απουσία απόφασης από τον επιληφθέντα δικαστήριο επί ιδιαίτερα παρατεινόμενο χρονικό διάστημα μπορεί εκ των

πραγμάτων να εξομοιωθεί με αρνησιδικία, και η προσφυγή του ενδιαφερόμενου μπορεί να στερείται αποτελεσματικότητας, όταν το δικαστήριο δεν μπορεί να διευθετήσει την διαφορά εντός ευλόγου διαστήματος, όπως το απαιτούν οι περιστάσεις εκάστης υπόθεσης (*Vassilios Athanasiou et autres c. Grèce*, n° 50973/08, § 52, 21 Δεκεμβρίου 2010).

61. Στην προκειμένη περίπτωση, το Δικαστήριο σημειώνει ότι η διαδικασία αμφοτέρων των προσφυγών που ασκήθηκαν από τον ναυτικό όμιλο διήρκεσε ιδιαίτερα πολύ, λόγω των επαναλαμβανόμενων αναβολών των συνεδριάσεων. Μια κοινή συνεδρίαση αμφοτέρων των υποθέσεων έλαβε χώρα την 2η Νοεμβρίου 2016, μετά από δεκαέξι αναβολές στην πρώτη και ένδεκα αναβολές στην δεύτερη υπόθεση και οι αποφάσεις εκδόθηκαν την 3η Μαΐου 2017, δηλαδή σχεδόν επτά έτη μετά την εισαγωγή της πρώτης προσφυγής και σχεδόν πέντε έτη μετά την εισαγωγή της δεύτερης προσφυγής.

62. Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι εάν μερικές αναβολές αποφασίστηκαν αυτεπαγγέλτως από το Συμβούλιο της Επικρατείας, ορισμένες αναβολές έγιναν λόγω της αποχής των δικηγόρων στα ακόλουθα διαστήματα: από 19 έως 21 Νοεμβρίου 2014, από 25 Νοεμβρίου έως 5η Δεκεμβρίου 2014 και από 8 έως 31 Δεκεμβρίου 2014.

63. Πρέπει να διαπιστωθεί ότι όλες οι αναβολές που οφείλονται στην αποχή των δικηγόρων έλαβαν χώρα το 2014. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι το έτος αυτό ήταν επίσης καθοριστικό για τη παρούσα υπόθεση από άλλη οπτική γωνία. Πράγματι, τον Ιούνιο 2014, η Ολομέλεια του Συμβούλιο της Επικρατείας εξέδωσε τις αποφάσεις του σε υποθέσεις που για πρώτη φορά έθιγαν ζητήματα ενώπιον του ανώτατου δικαστηρίου, παρόμοια με εκείνα που αναφέρονται στην παρούσα υπόθεση. Επίσης, το 2014 τέθηκε σε ισχύ ο νόμος n° 4254/2014, που άλλαξε ριζικά το νομικό πλαίσιο περί καθορισμού των τελών πρόσδεσης και ελλιμενισμού στις μαρίνες, που ήδη είχε αναθεωρηθεί το 2013 από το Νόμο n° 4179/2013.

64. Το Δικαστήριο εκτιμά ότι ανεξάρτητα από την συνολική διάρκεια της διαδικασίας ενώπιόν του, το Συμβούλιο της Επικρατείας είχε έγκυρους λόγους να αναστείλει την εξέταση των υποθέσεων μέχρι το τέλος του 2014.

Εάν το Συμβούλιο της Επικρατείας είχε αποφανθεί προς το τέλος αυτού του έτους ή το 2015 ή 2016, τα συμπεράσματά του δεν θα ήταν κατά πάσα πιθανότητα διαφορετικά από εκείνα των αποφάσεων n° 2016/2017 και n° 1217/2017.

65. Το Δικαστήριο σημειώνει στη συνέχεια ότι λόγω της μικρής διάρκειας ισχύς των διαφόρων επίδικων υπουργικών αποφάσεων, της διαδοχικής τους αντικατάσταση και της υιοθέτησης των νόμων n° 4179/2013 και n° 4254/2014, η μόνη ευκαιρία για το Συμβούλιο της Επικρατείας να αποφανθεί επί του βάσιμου αμφοτέρων των προσφυγών, προϋπόθετε την αποδοχή των αιτημάτων συνέχισης της διαδικασίας του ναυτικού ομίλου, σύμφωνα με τις παρ.2 και 3 του άρθρου 32 του διατάγματος n° 18/1989.

66. Όμως, το Συμβούλιο της Επικρατείας απέρριψε τα αιτήματα αυτά με λεπτομερή αιτιολόγηση βασισμένη στην πάγια νομολογία του.

67. Με την απόφαση n° 1216/2017, το Συμβούλιο της Επικρατείας θεώρησε ότι δεν συνέτρεχε περίπτωση να συνεχιστεί η διαδικασία σχετικά με την προσφυγή κατά της υπουργικής απόφασης n° 9051/2010, σε εφαρμογή της παρ.2 του άρθρου 32 του διατάγματος n° 18/1989, με την αιτιολογία ότι ο Ναυτικός Όμιλος δεν προέβαλε την ύπαρξη ειδικού έννομου συμφέροντος, ούτε καν προφορικά κατά την συνεδρίαση. Εξάλλου δήλωσε ότι η παρ.3 του άρθρου 32 του ιδίου διατάγματος δεν είχε εφαρμογή επειδή ο Ναυτικός Όμιλος είχε καταθέσει αυτόνομη προσφυγή κατά της υπουργικής απόφασης n° 6866/2012.

68. Με την απόφασή του n° 1217/2017, το Συμβούλιο της Επικρατείας εκτίμησε ότι ο πρώτος προσφεύγων δεν μπορούσε να επικαλεστεί έννομο συμφέρον για να δικαιολογήσει την συνέχιση της διαδικασίας (σε εφαρμογή του άρθρου 32 παρ.2 του διατάγματος n° 18/1989) για τις ακόλουθες αιτίες: αφενός, η στέρηση του συνταγματικού δικαιώματος των μελών του ναυτικού ομίλου να χρησιμοποιήσουν δημόσιο αγαθό (στην προκειμένη περίπτωση, μια μαρίνα που ανήκει στο Δημόσιο) που προορίζεται για κοινή χρήση και η προσβολή του δικαιώματος στην προσωπικότητα (άρθρο 5 του Συντάγματος και το άρθρο 57 του Αστικού Κώδικα) όπως έχουν καταγγεληθεί από το ναυτικό όμιλο, δεν αφορούσαν τις συνέπειες διοικητικού χαρακτήρα των

αμφισβητούμενων υπουργικών αποφάσεων. Αφετέρου, ο αδικαιολόγητος πλουτισμός της Εταιρείας «μαρίνα Πόρτο Καρράς», οι ενδεχόμενες απαιτήσεις που θα μπορούσε να προβάλει το Δημόσιο στο μέλλον για να υποχρεώσει τον Ναυτικό Όμιλο να του καταβάλει ξανά τέλη πρόσδεσης και οι επιπτώσεις της κατάργησης των διαδικασιών πολιτικής δικονομίας που εισήχθησαν από την εταιρεία κατά των μελών του Ναυτικού Ομίλου για μη καταβολή των τελών, ήταν ζητήματα οικονομικής φύσεως που μπορούσαν να επιληφθούν από πολιτικά δικαστήρια, αρμόδια να προβούν σε παρεμπόδιση εξέτασης της νομιμότητας των υπουργικών αποφάσεων.

69. Βάσει της παρ.3 του άρθρου 32 του διατάγματος n° 18/1989, το Συμβούλιο της Επικρατείας σημείωσε ότι δεν ήταν πια αναγκαίο να συνεχιστεί η διαδικασία (επειδή η υπουργική απόφαση n° 18268/2012 αντικατέστησε την απόφαση n° 6866/2012) λόγω της λήξης της εγκυρότητας της απόφασης n° 18268/2012, η οποία έλαβε χώρα κατά το ενδιάμεσο διάστημα, το 2014, και την έναρξη ισχύος του νόμου n° 4254/2014.

70. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι δεν έρχεται στην θέση του δικαστή του τετάρτου βαθμού και δεν θέτει υπό αμφισβήτηση- υπό το πρίσμα του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης- την εκτίμηση των εθνικών δικαστηρίων, εκτός και εάν τα συμπεράσματά τους μπορούν να θεωρηθούν αυθαίρετα ή προδήλως παράλογα (βλ. π.χ. *Bochan c. Ukraine* (n° 2) [GC], n° 22251/08, § 61, CEDH 2015, *Andelković c. Serbie*, n° 1401/08, § 24, 9 Απριλίου 2013, και *Khamidov c. Russie*, n° 72118/01, § 170, 15 Νοεμβρίου 2007). Στην προκειμένη περίπτωση, οι λόγοι για τους οποίους το Συμβούλιο της Επικρατείας απέρριψε τα αιτήματα του προσφεύγοντα δεν μπορούν να θεωρηθούν ούτε αυθαίρετοι ούτε παράλογοι αφού κανένα στοιχείο στην κατεύθυνση αυτή δεν σημειώνεται.

71. Εξάλλου, το Δικαστήριο σημειώνει ότι η υπόθεση του προσφεύγοντα διακρίνεται από την υπόθεση που εκδικάστηκε με την απόφαση n° 1558/2015 (υπόθεση που αφορούσε άλλη μαρίνα και επικαλέστηκε από τον ενδιαφερόμενο, τόσο ενώπιον του Συμβούλιο της Επικρατείας όσο ενώπιον του Δικαστηρίου), στην οποία το ανώτατο διοικητικό δικαστήριο αποφάσισε να μην αποφανθεί για την κατάργηση της δίκης επειδή η εγκυρότητα της

προβαλλόμενης απόφασης δεν είχε λήξει κατά την πρώτη συνεδρίαση της Ολομέλειας που έλαβε χώρα την 15 Φεβρουαρίου 2013, πριν δηλαδή από την έναρξη ισχύος του νόμου n° 4179/2013 (παρ 41 ως άνω).

72. Τέλος, διαφορετικά από ό,τι έκρινε στην προαναφερόμενη υπόθεση *Frezadou*, το Δικαστήριο θεωρεί ότι η απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας να μην εξετάσει το βάσιμο -των προσφυγών ακυρώσεως που εισήχθησαν από τον πρώτο προσφεύγων δεν ήταν η άμεση και καθοριστική συνέπεια της διατήρησης της διαδικασίας για μεγάλη περίοδο ενώπιον του ανώτατου δικαστηρίου. Στην υπόθεση *Frezadou*, η διάρκεια της εγκυρότητας της προβαλλόμενης απόφασης ήταν δυο ετών και οι αναβολές οφείλονταν στις καθυστερήσεις της διοίκησης να απαντήσει στα πρόσθετα μέσα της προσφεύγουσας. Στην προκειμένη περίπτωση, οι υπουργικές αποφάσεις είχαν διάρκεια μόλις μερικών μηνών (παρ.9 και 12 ως άνω) Επιπροσθέτως παρόμοιες υποθέσεις εκκρεμούσαν ενώπιον της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας που έπρεπε να αποφανθεί επί σχετικών ζητημάτων, ειδικά αφού το σχετικό νομοθετικό πλαίσιο είχε τροποποιηθεί δυο φορές (2013 και 2014) και δηλαδή σε μία εποχή κοντινή στην κατάθεση των προσφυγών κατάργησης.

73. Λαμβάνοντας υπόψη τα προαναφερόμενα, δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης όσον αφορά το δικαίωμα πρόσβασης του προσφεύγοντα στο δικαστήριο.

III. ΕΠΙ ΤΩΝ ΛΟΙΠΩΝ ΠΑΡΑΒΙΑΣΕΩΝ

74. Βάσει του άρθρου 13 της Σύμβασης, ο πρώτος προσφεύγων παραπονείται ότι στερήθηκε αποτελεσματικής προσφυγής διότι κατ'αυτόν, καθυστερώντας την εξέταση της προσφυγής του, το Συμβούλιο της Επικρατείας μπόρεσε να στηριχθεί στον νόμο n° 4254/2014 και να κηρύξει την κατάργηση της δίκης, πράγμα που δεν θα μπορούσε να είχε κάνει εάν είχε δείξει μεγαλύτερη συνέπεια.

75. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι η αιτίαση αυτή απορροφάται από την αιτίαση που συνάγεται από το άρθρο 6 της Σύμβασης και θεωρεί ότι δεν χρήζει χωριστής εξέτασης.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,
ΟΜΟΦΩΝΑ,

1. Αποφασίζει να συνενώσει τις προσφυγές,
2. Κηρύσσει τις προσφυγές παραδεκτές ως προς τις αιτιάσεις του πρώτου προσφεύγοντα και μη παραδεκτές κατά τα λοιπά.
3. Αποφαίνεται ότι δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης
4. Αποφαίνεται ότι δεν υπάρχει λόγος εξέτασης της αιτίας του άρθρου 13 της Σύμβασης

Συντάχθηκε στη γαλλική γλώσσα και στη συνέχεια κοινοποιήθηκε
εγγράφως στις 21 Νοεμβρίου 2019 κατ'εφαρμογή του άρθρου 77 §§ 2 και 3
του κανονισμού.

Renata Degener
Βοηθός Γραμματέας

Ksenija Turković
Πρόεδρος